

-ALE amb valor collectiu.

Per al gascó una cosa i l'altra són absolutament diferents (de fet la -l' ja s'hi havia tornat -y pertot en el S. XII), i ja hem vist que l'àrea transpirenaica del mot és enterament gascona. El que se n'ha trobat fora del domini gascó és escassíssim, consistent en NLL, sempre d'etimologia discutible, o bé esporàdic, i dubtós fora del *sevil*, -ot, d'un raconet del franco-provençal, que al capdavant només n'és un derivat, per tant ja no equiparable.

Potser ens retrauran el mot de Chrestien; però sempre tindria un pes molt limitat, com tots els hapax, aquí agreujat pel fet que els altres mss. no hi coincideixen, que tots són del S. XIII (algun més tardà) i en fr. ant. i dial. (com el champenois de Chrestien -il i -if) aviat tingueren consonant final caduca. Davant la -s del plural i del cas subjecte ja tot es pronunciava -is, no sols en el S. XIII, sinó en part abans.

D'aquí moltes reaccions i formes analògiques. Les ultracorreccions com *soif* < *soið* STIS, *bief* BED, *massif/massiz*, *esteuf* 'pilota', alternant amb *estut* i *estui* (STUTI, REW, 8339b, Gamillscheg), ja abunden llavors, i, a la inversa, *gentis*, *sorcis* 'gentils, sourcils' són molt corrents, *sarcuef*, -ueu (SARCOPHAGUS) s'ha tornat *cercueil*; *SALVUS* ja s'ha tornat *saus* 'sà, ben conservat' en Chrestien, en el mateix *Erec*, v. 5908, *estre bien saus* à 'estar ferm al costat de' en el *Chevalier dou Lion* també de Chrestien, v. 5484; en Chrestien alternen les formes *ru*, *riu* i *rieu* de RIVUS (Guill. d'Angl. 1785, *Graal* 640); el francic STRĪD (al. *streit*) apareix en Chrestien unes vegades com *estriif* en *Cligès*, 3629; altres *par estriif* «à qui mieux mieux», *Cligès*, 2948; altres *par estriit* id. en *Le Chevalier de la Charrete*; i en el mateix *Erec* aquesta locució és transmesa en la forma à *estri* (v. 5938), amb el mateix significat; en els representants de STREUP 'estrep' els filòlegs especialistes de Chrestien no van d'acord: Breuer dona a entendre que ja en Chrestien era general *estrier*, però altres (si no m'enganyo el mateix Foerster) admeten en uns casos *estrieu* (*Chevalier*, 306), en altres *estriif*, o bé *estrief*; i en plural sempre *estriés*.

Potser no cal afegir més: a penes cal recordar que en fr. antic alternen pertot *chiés* amb *chief* 'cap', *griés* amb *grief*, *estuet* amb *estovoir*; *orguiauz* en *Erec* 2606 etc. és el cas subjecte de *orgueül*, però *feire orguel* 'soberguejar' en *Chev. dou Lion* 5742; *penif* 'penós' apareix com *penix*, que tots estan d'acord a pronunciar *penius* (*penix et pesmes* 'terrificant'), *Lion* 445, hi ha allí *perilleus* però *peril* (i el plural és *peris*, si no en Chrestien, en tants contemporanis); per dir 'aquells' es troba en Chrestien *icels* en el *Graal* 4590, però *icés* en el v. 4950, i per dir 'aquest' hi ha *icest* en sing., però *icez* en plural (*Cligès* 2430), i en singular *icé bois* per fonètica sintàctica. En fi que *seviv* o *seviu*, cas subjecte **sevis*, es podia tornar *sevil* en el seu llençatge o el dels seus copistes ens ho demostra conclusivament el cas d'*ostel* 'alberg, casa, hostal', que tot apareixent sovint en aquesta forma primitiva, també surt com *ostés*, precisament en *Erec* (5697), i altres cops *osteus* (*Graal* 1385, 5284).

Era doncs imprudent de donar *sevil*, hapax en Chrestien, i negat per altres mss. que duen *semil* etc., com a prova del suposat **SAEPĪLE*. D'alguns (o de tots?) els NLL que addueixen Thomas-Millardet, tampoc podem estar-nos de dubtar. Amb aquest NL menor *Le Cebial* del Cantal, cf. *sebil* «petit oignon» a Castres (Tarn: Couzinié), el qual sí que és un derivat evident de *CĒPA* 'ceba'; en el *Suppl.* de l'*ALF* figura, amb l'explicació «ail des vignes», una grafia *sebyoyx* en dos punts de l'Est del Gard (841, 852),³ que en tot cas ve també de -il, i és idèntic al *sebil* de Castres derivat de *CEPA*.

Els *Sebioux* o *Le Sebioux* del Llemosí són ambigus, car justament la isoglossa entre -l' > -y i -l' > -l (conservada avui en tot el Centre i ONO. d'Occitània) corre pel mig d'aquell país: hi ha -l conservada en tot b.llemosí, mentre que segons Ronjat hi ha vocalització «dans la plupart des parlers limousins» (*Gr. Ist. Prov. Mod.* II, 308.3), però per «limousins» ell entén Alt Llemosí (entorn de Limotges, dept. H.-Vienne), mentre que la conservació de -l' sembla estendre's a tot el dept. Corréze: almenys el dicc. clàssic del llemosí modern (Beronie-Vialle) té -l pertot (*sal*, *fial*, *cel* etc.), cert que és baix-llemosí. Ronjat testifica que hi ha -l a Briva i fins més enllà de Tula (Tulle, la capital) (llista de pobles ib., 307, § 395, i en dir «la plupart» sembla indicar que el límit ja entra en la H.-Vienne).

Els antics trobadors llemosins (que foren tants) conserven la -l en forma unànime, mentre que els trobadors gascons ja tenen -u (sembla haver-hi quelcom de -u en Guilhem de Peitieu, però aquest era poitevin, tornat duc d'Aquitània); hi ha -u en alguns mss. de trobadors llemosins, però poden ser formes tardanes (encara que Chabaneau creia que n'hi havia del segle XIII).

En tot cas la tradició fou -l mantinguda pertot; i en els NLL hem d'esperar formes tradicionalistes. Crida l'atenció, doncs, que segons Antoine Thomas hi hagi -ious o -ioux, sempre i, com hem dit, per tot el Llemosí. Això semblaria indicar que també en part del territori occità tenim testimonis fonètics unívocs a favor de -ivu i no -ile; a part del gascó *sebiu/subiu* etc., que és ambivalent.

Aquí i tot, però, trobo una prova contrària a -ile, que Antoine Thomas i G. Millardet no ens van indicar. No gaire lluny de l'Albret, on Millardet va trobar *subiy*, l'*ALF*, en el Pays de Born, recull *subiyū* (n) m. a Parentis-en-Born (punt 672), en el mapa «haie» de l'*ALF* (n.º 1592), o sigui a mig camí entre l'Albret i la costa Atlàntica; això ja no és equivoc, és un diminutiu en -ONE del *subiyū* de l'Albret, però format sobre -iy -ivu, car en gascó el joc entre -u i els derivats amb -l- interna s'ha mantingut impertorbable (*hiu/hilà/hilère*, *hilouse*, *mau/maloun*, *animaloun*, *canau/canalère*, *còu/coulà*, però *blaniu/blaniuet*, *clau/clauà*, *lhèu/lheuà*, *estiuère*) ajudant-hi allà el fet que la v o b intervocàliques donen avui y encara a la meitat del territori; si *subiy* vingüés d'un antic **subil* el diminutiu hauria estat *subilūn* mentre el que tenim és *subiyūn* amb -y- antihiatàica.